

Garami Lajos – Balogh Attila

Az enyhébb végrehajtási szabályok és a bv. intézet ideiglenes elhagyásával járó jutalmazási módok

Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának előzményei

Az enyhébb végrehajtási szabályok (a továbbiakban: EVSZ) alkalmazásának előzményei bevezetésének szükségességét a **fejlett büntetés-végrehajtási rendszerekkel rendelkező európai államok pozitív tapasztalatai** indokolták. Valamennyi fejlett európai ország alkalmazza a nyitott, illetve a félig nyitott intézetek rendszerét. Az alkalmazásnak kettős célja van. Egyrészt: a fogvatartottak bizonyos körében (első büntényes, gondatlan, rövid ítéleti idejű elítéltek) nagymértékben csökkentheti, **megelőzheti a börtön káros hatásait**, javítva ezzel az esélyt a szabadulás utáni beilleszkedésre. Másrészt: ez a típusú végrehajtás **kevesebb személyi- és tárgyi feltételt igényel, ezért költségtakarékos**.

A nemzetközi- és a hazai tapasztalatok alapján a jogalkotó úgy ítélte meg, hogy a magyar büntetés-végrehajtási rendszerben is szükség van hasonló jellegű rezsim kialakítására. Az EVSZ alkalmazásának jogszabályi feltételeit a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendeletet módosító 1993. évi XXXII. törvény teremtette meg.

Az EVSZ alkalmazásának legfőbb elemei a fogház és börtön fokozatú elítéltekre vonatkoztak, amennyiben azok a szabadságvesztésből 3, illetve 6 hónapot eltöltöttek. A bv. intézet, a védő vagy saját kérelmükre a bv. bíró rendelkezése alapján:

- a.) a bv. intézetből 24 órát – kivételesen 48 órát meg nem haladó időre – havonta legfeljebb 4 (de havonta legalább 1) alkalommal eltávozhattak azokon a napokon, amelyeken nem végeztek munkát;
- b.) a személyes szükségletre fordítható pénzt készpénzben is megkaphatták, és ezt a bv. intézeten kívül költhették el;
- c.) látogatót a bv. intézeten kívül is fogadhattak;
- d.) ha a bv. intézeten kívül dolgoztak, felügyeletük mellőzhető volt.

A törvényerejű rendelet szintű rendelkezést követően – mivel a végrehajtásra vonatkozó igazságügy-miniszteri rendelet még nem jelent meg – a jogintézmény gyakorlati alkalmazását először a 0104/1994. országos parancsnoki intézkedés szabályozta. Ennek nyomán a kialakult gyakorlat tapasztalatait figyelembe véve, az igazságügy-miniszter, a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendeletében határozta meg az EVSZ szabályait. Ennek során az EVSZ-es elítéltek bv. intézeten belüli elhelyezéséről és a velük kapcsolatos bánásmódról is született rendelkezés.

Az EVSZ alkalmazását a kezdetektől kiemelt figyelemmel kísérték a felügyeleti tevékenységet ellátó szervek, elsősorban az Igazságügyi Minisztérium, illetve törvényességi szempontból a Legfőbb Ügyészség, továbbá szakfelügyeleti tevékenysége keretében a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága. Annak ellenére, hogy több jogszabály-értelmezési probléma is felmerült – melyek menet közben tisztázódtak –, és az intézetek fel-tételrendszerét is folyamatosan kellett kialakítani, a tapasztalatok alapvetően kedvezőek voltak, igazolták az EVSZ hasznosságát és működőképességét.

A jogintézmény **alkalmazása dinamikusan elterjedt. 1993-ban már 200 főt érintett, 1999. februárjáig az EVSZ-es elítéltek létszáma elérte a 843 főt, ami az akkori jogerősen elítéltek létszámának mintegy 8%-a volt.**

Az EVSZ alkalmazásának problémái az 1994-től 1999-ig terjedő időszakban

Az EVSZ kezdeti alkalmazásának egyik legnagyobb problémája – amelyben a későbbi ellentmondások is gyökereztek – az volt, hogy **a jogi szabályozás túlságosan széles körre terjedt ki.** Kiterjedt olyan fogvatartotti kategóriákra is, amelyek nem feleltek meg a jogalkotó eredeti szándékának. Az 1998-as évben – az EVSZ legszélesebb körű alkalmazásának évében – az EVSZ-es fogvatartottak csaknem 40%-a súlyos bűncselekmények miatt volt elítélve (emberölés, erőszakos közöszlész, rablás, kifosztás, stb.).

Az a körülmény, hogy nem csak az intézet, hanem **az elítélt és védője is kezdeményezhették** az EVSZ-be helyezést, illetve, hogy a büntetés-végrehajtási bírák sok esetben csak **a formális jogi megfelelést** vizsgálták az EVSZ engedélyezése során, hozzájárult az összetétel illetően alakulásához. Az összes, a bv. bírók által jóváhagyott, engedélyezett EVSZ-kérelem mintegy harmada eredetileg nemleges intézeti javaslattal került előterjesztésre. A bv. bírók tehát az esetek mintegy negyedében az intézetek javaslatával ellentétes döntéseket hoztak ezen ügyekben.

Mindezek ellenére az összes EVSZ-be sorolt fogvatartottnak csak mintegy átlagosan 5 %-át kellett fegyelmi cselekmények miatt intézeti javaslatra kihelyezni. Ez azt jelentette, hogy még **a negatív intézeti véleményekkel rendelkező EVSZ-es elítéltekkel sem volt jelentősen több probléma, mint azokkal, akiket a bv. intézet javasolt.**

Komoly gondot okozott, hogy **az elhelyezésre szolgáló infrastruktúra kialakulatlan volt.** Annak ellenére, hogy elsősorban a végrehajtó házakban lett volna célszerű az EVSZ alkalmazása, **leggyorsabban a megyei intézetek igyekeztek a feltételeket megteremteni.** Ez a helyzet azért alakulhatott ki, mert az intézeteknek érdekében állt EVSZ-es elítélteket fogva tartani. A bv. intézetek ugyanis már akkor is minden évben meghatározott mértékű saját bevételekre voltak kötelezettek. A megyei intézetek szinte semmi másból nem tudták teljesíteni ezt az elvárást, csak az EVSZ-es fogvatartottak külső munkáltatásából. Annak ellenére, hogy a megyei bv. intézetek alapvetően az előzetes letartóztatás végrehajtására hivatottak, jelentős számú jogerős EVSZ-es fogvatartottat munkáltattak. Ez egyrésztől torzulásokhoz vezetett a megyei intézetek fogvatartotti összetételében (egyes intézetekben csaknem annyi jogerős elítélt volt, mint előzetes), másrésztől hozzájárult az intézetek zsúfoltságának további növekedéséhez. Mindezek ellenére nem lehet egyértelműen kije-

lentení, hogy ne lett volna létjogosultsága az EVSZ-es elítéltek fogvatartásának a megyei bv. intézetekben, hiszen azok a földrajzi elhelyezkedésük alapján közelebb estek az elítéltek lakhelyéhez, s ez az elhelyezés megkönnyítette az EVSZ által lehetővé tett kapcsolattartási formák alkalmazását.

A következő problémakör a **külső munkahelyek létesítése, illetve ellenőrzése** volt. A külső munkahelyekkel történő szerződéskötések, illetőleg a munkahelyek ellenőrzésének szabályozása intézetenként eltérő képet mutatott, nem alakult ki egységes gyakorlat. A BVOP által 1999-ben végzett helyszíni ellenőrzések rávilágítottak arra, hogy különösen fontos a szerződést kötő gazdálkodó szervezetek ellenőrzése, abból a szempontból, hogy a büntetés-végrehajtásra nézve nem jelentenek-e kockázatot. Szintén igen fontos tapasztalat volt, hogy – különösen a megyei bv. intézetekben – hiányos volt az ellenőrzési rendszer, egyes esetekben a fogvatartottakat senki sem ellenőrizte munkahelyükön.

Az EVSZ-es **eltávozások engedélyezési gyakorlata** sem teljesen a jogalkotó szándéka szerint alakult. Sok esetben nem tartották be a fokozatosság elvét, inkább automatizmusok érvényesültek. A bv. intézetek nagy része havi 2 – 4 esetben tette lehetővé az eltávozást, sokszor differenciálás nélkül, lakóhelytől és speciális személyi körülményektől függetlenül, egyaránt alkalmankénti 48 órára. Emiatt a jogszabályban meghatározott kivételes jelleg nem érvényesült, annak ellenére, hogy a bv. országos parancsnoka 13.002/1996. számú körlevelében már nyomatékosan kifejtette álláspontját, mely szerint a 48 órás eltávozás engedélyezésénél a kivételes jellegnek, és az egyéni körülmények fokozott mérlegelésének kell érvényesülnie.

Az EVSZ alkalmazásának témakörében feltétlenül meg kell említeni a **politikai támogatás, közvélemény és a sajtó kiemelkedő szerepét**. A kommunikáció során, az egyes, a sajtó által kiemelten kezelt esetek kommentálása kapcsán nem sikerült a szakmai érveket kellőképpen előtérbe helyezni annak érdekében, hogy a közvélemény megértse a jogintézmény társadalmi szempontból is indokolt alkalmazását és hasznosságát. Minden igyekezet ellenére az egyes eseményeknél a szenzációt jelentő elemeket emelték ki, amelyeket hiába ellensúlyozott az az érvelés, hogy a vissza nem térők aránya csak néhány százalék, és a bűncselekményt elkövetők aránya még a néhány ezreléket sem éri el. (Az ezzel kapcsolatos adatokat a melléklet tartalmazza.)

Két olyan jelentős sajtóvisszhangot kiváltó rendkívüli esemény történt 1999-ben, amely erőteljesen befolyásolta a közvéleményt és a jogalkotót. Ez végső soron a Bv. tvr. módosításához vezetett.

Egyik esetben egy külső munkahelyen dolgozó – egyébként a szervezett alvilághoz tartozó – elítéltet öltek meg munkahelyén, a másik esetben egy eltávozáson lévő fogvatartott követett el emberölést.

A két ügy időben közel esett egymáshoz, és ráirányította a közvélemény, a politika figyelmét az EVSZ jogintézményére, s különösen arra, hogy esetenként súlyos bűnelkövetők is az EVSZ hatálya alá kerülhetnek.

A büntetés-végrehajtási szervezetet felügyelő Igazságügyi Minisztérium a bv. vezetőinek az EVSZ-szel összefüggő gyakorlat jelentős szigorítására adott iránymutatást, különös tekintettel a javaslattevő, előterjesztő, engedélyező intézeti vezetők és beosztottak felelősségére.

Változások az EVSZ alkalmazásában

Az 1999. évi LIV. törvény a feltételek szigorításával **szűkítette az EVSZ-be sorolható körét, és eltörölte azt a lehetőséget, hogy az elítélt és (vagy) védője is kezdeményezheti az előterjesztést.** A fenti két körülmény már önmagában is az EVSZ hatálya alá tartozó elítéltek számának csökkenéséhez vezetett volna. Ehhez a tendenciához azonban hozzájárult a már korábban említett **súlyos rendkívüli események nyomán kiadott 1-1/63/1999. országos parancsnoki intézkedés,** amely a fogvatartottak bv. intézetből való ideiglenes távollétét javasló előterjesztő és engedélyező büntetés-végrehajtási gyakorlat egységes kialakítását szabályozta. Az említett intézkedés 22 különféle súlyos bűncselekmény típust sorol fel, melyek esetében egyénileg, különösen mérlegelni kell az intézet ideiglenes elhagyásának engedélyezését. Az intézkedés 3. pontja további mérlegelési szempontokat is meghatároz, illetve a felelősség kérdésében a következőképpen fogalmaz:

„Mindezen szempontokat a javaslatok elkészítése, az előterjesztések véleményezése, illetőleg a döntések során a személyi állomány részt vevő tagjai úgy mérlegeljék, hogy amennyiben a fogvatartott az intézetből való távollét alatt bűncselekményt követ el, vagy más rendkívüli eseményt okoz, a javaslattevő, előterjesztő, engedélyező személyek fegyelmi felelőssége vizsgálat tárgya lehet.”

Ezt követően alig akadt olyan bv. intézeti beosztott vagy vezető, aki fel merete volna vállalni az EVSZ alkalmazásának kezdeményezését, javaslatát.

A módosulások nyomán **az EVSZ-es fogvatartottak létszáma drasztikusan csökkent** (az 1999 év eleji 843 főről 2002. júliusáig 68 főre). Ez a szám különösen akkor figyelemre méltó, ha tekintetbe vesszük, hogy ebben az időszakban a fogvatartotti összlétszám több mint 3500 fővel növekedett.

A törvényi módosítást, illetve az országos parancsnoki intézkedést követő évben, 2000-ben 15 bv. intézetben egyáltalán nem történt előterjesztés EVSZ alkalmazására, valamint nem engedélyeztek ideiglenes intézetelhagyást, semmiféle jogcímen.

Az EVSZ keretében engedélyezett eltávozások száma is aránytalanul lecsökkent. Az 1998-as csaknem húszezres eltávozási számhoz képest 2002. I. félévében mindössze 508 eltávozás volt. Megállapítható tehát, hogy bizonyos „inga-effektus” érvényesült az eltávozások engedélyezésekor. Míg korábban az eltávozások túlságosan gyakoriak és szinte automatikusan a lehető leghosszabb időtartamúak voltak, később a lehető legrövidebb idejű, ritka eltávozások váltak rendszeressé.

Az EVSZ-es fogvatartottak külső munkáltatásának aránya is visszaesett. Csak néhány, főként megyei bv. intézetben foglalkoztatják az EVSZ-eseket külső munkahelyen. Ugyanakkor egyre nagyobb az igény a bv. kft-k részéről az EVSZ-es elítéltek külső kooperációs partnereknél történő foglalkoztatására.

Több esetben megfigyelhető, hogy az EVSZ-be sorolt elítélteknél nem, vagy csak nagyon kis mértékben alkalmazzák az eltávozást, a látogató intézeten kívüli fogadását, illetőleg a külső munkáltatást. Ezekben az esetekben gyakorlatilag az EVSZ alkalmazásának elemei nem működnek, ami értelmetlenné teszi az elítéltek besorolását.

Új, az EVSZ alkalmazása szempontjából alapvető változást jelentett a Btk. ez évi módosítása, amely az engedélyezett eltávozásról való visszatérés elmulasztását foglyszökés vétéséként minősíti. A módosítás visszatartó hatása azonban egyelőre még nem értékelhető.

Adatok az EVSZ alkalmazásáról

Év	Előterjesztés	Bíróság engedélyezett	Visszahelyezve (megszűnt)	Eltávozások száma	Nem jelentkezett
1994.	1 262	963	111	11 916	181
1995.	1 463	1 008	163	16 355	304
1996.	1 521	984	140	13 225	152
1997.	1 708	1 168	97	16 518	123
1998.	2 050	1 220	162	19 873	153
Összesen:	8 004	5 343	673	77 887	913
1999.	1 647	722	176	9 894	60
2000.	142	109	56	2 542	7
2001.	107	111	11	1 029	0
2002.	167	158	11	1 174	2
2003.	128	113	10	814	2
2004.	253	242	4	1 798	0
Összesen:	2 444	1 455	268	17 251	71

A büntetés-végrehajtási intézetek és az érintett intézmények véleménye az EVSZ alkalmazásának helyzetéről

Valamennyi bv. intézettől és érintett intézménytől véleményt kértünk az EVSZ alkalmazásának tapasztalatairól, illetve arról, hogy milyen jogszabályi- és belső szabályozási változásokat, gyakorlati alkalmazási módosulást tartanak szükségesnek a jogintézmény optimális alkalmazásához.

A vélemények a tapasztalatokkal kapcsolatban óvatosan fogalmaztak, de **egységesek voltak abban, hogy pozitívan ítélik meg a jogintézményt**, a fogvatartottak reszocializációja, a börtönártalmaktól való megóvás, az intézeti bevételek növelése, valamint a költségtakarékos fogvatartás szempontjából. Ezt még azok az intézetek is megfogalmazták, ahol évek óta nem történt EVSZ-be helyezés.

Külön ki kell emelni a bv. intézeti értékelésekből, hogy azért is fontos lenne az EVSZ helyes arányainak megtalálása, mert a szabályozók szigorodása nyomán az **elítéltek motíválásának lehetőségei** nagymértékben csökkentek, sokkal kevesebb lehetőség van a pozitív menedzselés elvének érvényesítésére. Miután az elítéltek jelentős körének perspektívája beszűkült, egyfajta negatív attitűd észlelhető. A beszűkült lehetőségek miatt „nincs miért” hozzáállás tapasztalható.

Eltérő véleményeket fogalmaztak meg a bv. intézetek a fogvatartottak külső munkáltatásával kapcsolatban. Egyes, elsősorban végrehajtó intézetek a jelenlegi szabályozást megfelelőnek tartották, és nem javasoltak változtatást. A megyei intézetek többsége az egyéni egyszemélyes külső munkavégzés engedélyezésének visszaállítása mellett foglalt állást.

Az EVSZ-es fogvatartottak **eltávozásának gyakoriságával** kapcsolatban szinte egyöntetűen az a vélemény alakult ki, hogy helyes volt a szabadságvesztés és az előzetes le tartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendeletet módosító 16/1999. (XI. 10.) IM rendelet azon rendelkezése, amely a bv. intézet parancsnokának hatáskörébe utalja annak meghatározását.

Lényeges eleme volt az intézeti javaslatoknak, hogy az EVSZ szempontjából is indokoltak tartják a korábbi **összbüntetésbe foglalás** gyakorlatának visszaállítását, mely lehetővé tenné, hogy tiszta profilú bv. fokozatokkal dolgozzanak.

A módosítási javaslatok között megfogalmazódott, hogy a **rövid idejű szabadságvesztés töltők esetében az EVSZ adta lehetőségek nem, vagy csak rövid ideig érvényesíthetők**. A feltételes szabadságra bocsátás időpontjának esedékessége és a fokozatban töltött időtartam felének kitöltése között sok esetben csak kevés idő van, ezért szűkül az EVSZ előterjesztés lehetősége. Ezért indokolt lenne lehetővé tenni, hogy a büntetési idő felének letöltése előtt is lehessen bizonyos fogvatartotti csoportokat (gondatlan bűncselekmények elkövetői, szándékos bűncselekmények vétségi alakzatainak elkövetői) EVSZ-be helyezni.

Intézkedések az EVSZ alkalmazásának fejlesztésére

2002-ben a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága jelentést készített elő az igazságügy-miniszternek, melyben az EVSZ alkalmazásának tapasztalatait, az elmúlt időszak problémáit és a lehetséges jövőképet vázoltuk fel – megtéve javaslatainkat. **Célként fogalmazódott meg, hogy a jogintézményt mindenképpen fenn kell tartani, az elsorvadó rendszert fel kell éleszteni.** A jelentés lényegében az előző fejezetekben leírtakat tartalmazta, kérve az Igazságügyi Minisztérium iránymutatását és javaslataink elfogadását.

A jelentésünk alapján Dr. Bárányi Péter miniszter vezetői értekezleten kifejtette azon véleményét, hogy a jogintézmény elsorvadása nem engedhető meg, szükséges a felélesztése, ami természetesen magában foglalja bizonyos feladatok elvégzését is.

A feladatok kiemelten azt célozták meg, hogy az EVSZ-be soroltak száma emelkedjen, de **nem lehetett cél direktívák, százalékos arányok megfogalmazása**, hanem a jogintézmény tartalommal való megtöltése és optimális alkalmazási arányának elérésére kell törekedni.

Az EVSZ alkalmazására – a jogszabályi változást követően – már csak az intézet tehet előterjesztést, ami természetesen kívánatos változás volt. Ez eleve csökkentette az ügyek, és ennek megfelelően az EVSZ-be sorolt elítéltek számát. Negatívan hathatott a kezdeményezésekre a fogvatartottak bv. intézetből való ideiglenes távollétét javasoló, előterjesztő és engedélyező büntetés-végrehajtási gyakorlat egységes kialakításáról szóló 1-1/63/1999. (IK Bv. Mell. 11.) OP intézkedés 3. pontjának utolsó bekezdése, ezért annak hatályon kívül helyezését elengedhetetlennek láttuk.

A jogintézmény felélesztése céljából kiadásra került az **enyhébb végrehajtási szabályok alá tartozó elítéltek ügyeinek intézésére vonatkozó egységes eljárásról** szóló 1-1/1/2003. (IK Bv. Mell. 1.) OP intézkedés (a továbbiakban: Intézkedés). E szabályozással kívántuk elérni, hogy egységes szerkezetben foglalva, az áttekintést és a megismerést segítsük, ennek köszönhetően olyan gyakorlatot alakíthassanak ki az intézetek, amely szerint a jogintézmény alkalmazása során minimális esélye legyen bármilyen esemény kialakulá-

sának, illetve az előkészítő munka minél alaposabb lehessen. **Hatályon kívül helyeztük a már előzőekben többször jelzett 3. pont utolsó bekezdését, ezzel a parancsnokok jelzésének is eleget tettünk, az úgynevezett fenyegetettséget megszüntettük.**

A vizsgálat tapasztalatai

Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazására tett előterjesztések, engedélyezések, visszahelyezések, eltávazások, az eltávazásokról vissza nem térők statisztikai adatait 1994-től 2004-ig a csatolt melléklet tartalmazza.

Az időarányos adatokat vizsgálva megállapítható, hogy jelentős változás az előterjesztések, engedélyezések, eltávazások, visszavonások és a nem jelentkezők számában nem történt. Kisebb előre lépés 2002-től mutatkozik, amikor minden tekintetben megállt a csökkenés, sőt minimális emelkedés tapasztalható. Az igazságügyi tárca iránymutatását, illetve az 1999-ben kiadott országos parancsnoki intézkedés fenyegetettséget tartalmazó rendelkezésének a hatályon kívül helyezését követően sem történt érdemi változás: az intézetekben továbbra is óvakodnak előterjesztéseket tenni az EVSZ alkalmazására, mivel még mindig tart az állomány attól, hogy egy súlyosabb esemény bekövetkezése miatt a felelősségre vonás is megtörténik. Ugyanakkor nem elhanyagolható körülmény az sem, hogy minősítésük szerint, valamint a jogszabályi változásból is adódóan jóval kevesebb azon személyek köre, akikre a kezdeményezés lehetősége felmerülhet, illetve a jogintézmény hatálya kiterjed. Az Intézkedésben meghatározott kiemelt gondosságra és szakszerűsége hivatkozva indokolják az előterjesztések számát.

1./ Az előterjesztéseket előkészítő folyamat

A bv. intézetek megítélése szerint az EVSZ alkalmazásából adódó események bekövetkezése továbbra is az ő felelősségük, annak ellenére, hogy a végső döntést a bv. bíró hozza meg. Az intézetek ennek megfelelően az előkészítő munka során igyekeznek maradéktalanul érvényesíteni az Intézkedés 7-9. pontjaiban felsorolt körülményeket. Legtöbbször tartózkodnak előterjesztést kezdeményezni az Intézkedés 8. pontjában felsorolt bűncselekményt elkövetőkkel kapcsolatban. Ez bizonyos fokú stigmatizálásra utal, hiszen az országos parancsnoki szabályozás nem azzal a céllal készült, hogy az érintett kört kizárja az EVSZ alkalmazásának lehetőségéből, csak a körültekintő, szakszerű elbírálásra hívja fel a figyelmet.

Vizsgálatunk során néhány észrevétel felmerült az egységes szerkezetbe foglalt Intézkedéssel kapcsolatban, ami mindenképpen mérlegelést igényel. A 15. pontban szabályozzuk az elítélt nyilatkoztatását a kedvezmények igénybe vételéről. Ekkor lényegében már a teljes előterjesztés megtörtént, a külső szervektől, illetve a rendőrségtől a környezettanulmány beszerzésre került lehetőség szerint. Az esetleges nemleges nyilatkozatot követően az intézet az ügyet lezárja az „előterjesztésre nem kerül” menüpont használatával. Amennyiben a nevelő a kezdeményezés előtt nyilatkozatná az elítéltet a kedvezmények igénybe vételéről, úgy nem lenne felesleges munka az állomány teljes előkészítő tevékenysége.

Megítélésünk szerint a szabályozáson nem szükséges változtatni, hiszen a jelenlegi mintegy 130 körüli előterjesztés nem olyan nagy számú, hogy az esetleges nemleges nyilatkozat miatt kiemelkedő teher nehezedne a személyzetre. Az ügyek megindítását megelő-

ző nyilatkozat felvételét az elítéltek ígéretként élnék meg, és amennyiben a kezdeményezésre nem kerülne sor, pont az ellenkező nevelési hatást érnék el. Egyértelműen tartózkodni kell bármilyen ígérettől, de ez nem jelenti azt, hogy távlati célként a jogintézmény alkalmazását nem tűzhetné ki a nevelő.

Pontosításra szoruló elemként merül fel a rendőrségi környezettanulmányok beszerzése, hiszen az Intézkedésben nincs konkrét szövegezés annak szükségességére vagy kötelező jellegére. A 7.; 9/k.) pontok tartalmaznak rendelkezéseket vélemények beszerzésére, illetve információk figyelembe vételére. Ennek megfelelően előfordultak olyan esetek is, hogy egyszerűbb megítélésű előterjesztésekben nem szereztek be környezettanulmányokat. Ugyan nem kötelező az érvényben lévő szabályozás értelmében, de kívánatos, hogy az intézetek lehetőség szerint tegyék meg a szükséges intézkedéseket a környezettanulmányok beszerzésére.

Nincs egységes gyakorlat az Intézkedés 7. pontjában meghatározott osztályvezetői tevékenységről. A szabályozásból az tűnik ki, hogy az előterjesztés kezdeményezésére, illetve a nyilvántartó csoport részéről történő adatszolgáltatásra még a környezettanulmányok, vélemények beszerzése előtt van lehetőség, mellyel kapcsolatos szükséges intézkedéseket az osztályvezető teszi meg. Nem tekinthető hibának, ha erre vonatkozóan esetleg a nevelő vagy a nyilvántartó csoport előzőleg intézkedik, de mindaddig, amíg a szükséges adatok a meghatározott határidőn belül nem állnak rendelkezésre, ajánlatos, hogy az osztályvezető ne továbbítsa előljárójának az ügyet, továbbá a beszerzett véleményekről a környezettanulmányok tartalmáról kivonatos formában tájékoztassa a vezetőjét. Természetesen a határidő túllépését el kell kerülni ebben az esetben. A tájékoztatás tekintetében rendkívül változó kép alakult ki a vizsgálat során. Több esetben is elmaradt az alapinformációk megadása, vagy csak a vélemények beszerzésére utalt az adott szervezeti egység (általában a nyilvántartó csoport), azok megérkezésére vagy tartalmára nem.

Általános és helyeselhető gyakorlat az, hogy a nevelők a vezetőikkel egyeztetik azon személyek körét és természetesen körülményeit, akik neve – mint lehetőség – felmerült az EVSZ-be helyezésnél. A nevelői véleményt megelőzi a szóbeli tájékozódás, ami elsősorban a bűnügyi nyilvántartónál meglévő adatok egyeztetését jelenti, illetve alapként figyelembe veszik az elítélt külső helyzetét, kapcsolattartását. Csak ezek után születik meg a nevelői kezdeményezés, ami szinte már azt is jelentheti, hogy az ügy az intézet részéről végső döntésre hivatott parancsnokig eljut.

Nem elhanyagolható körülmény az, ha az intézet, illetve a személyi állomány bevonja a fogvatartottat az előkészítő munkába. A nevelési folyamat egyik sarkalatos pontja a célkitűzések meghatározása az elítéltek bevonásával. Erre lehetőség van a befogadás során a nevelési terv közös – nevelő által irányított – meghatározásával, a rövid és a hosszú távú perspektíva kijelölésével. Ezek a tervek természetesen nem lehetnek megcsontosodott elvek vagy folyamatok, az elítélt fejlődésétől függően kell változtatni rajtuk. Nagyon ritkán találkoztunk olyan nevelési tervekkel, amelyekben már a befogadaskor meghatároznák a fogvatartottak számára azt a rendkívüli célt, hogy az EVSZ-t elérje. Ez persze azért sem lehetséges minden esetben, mert a nevelők nincsenek tisztában a törvényi feltételek meglétével, mivel hosszú távon nem látják, nem is láthatják előre a fogvatartott ügyeinek alakulását (pl. újabb

ügy felmerülése, kizárás a feltételes szabadságra bocsátásból stb.). Az EVSZ alkalmazása rendkívül hatékony nevelési eszköz, célként való kitűzése a fogvatartottak részére olyan motiváció lehet, ami pozitív irányban befolyásolhatja a szabadságvesztést töltők viselkedését.

Szintén az előkészítés egyik kiemelkedő eleme azon intézeti gyakorlat, miszerint mindaddig, amíg az elítélt valamilyen módon nem bizonyította konformitását, szabálykövető magatartását, nem kezdeményezik az EVSZ alkalmazását. Legalább egy alkalommal otthon kell lennie rövid tartamú eltávozáson vagy büntetés-félbeszakításon, és onnan rendben kell visszatérnie. Ez is egy védekező mechanizmus az intézetek részéről, ugyanakkor logikai buktatót rejt is magában, hiszen amíg az EVSZ esetében a környezettanulmányok beszerzése – mint már előzőleg is leírtuk – elvárható körülmény, addig a jutalmazás jelzett formájánál már az igazgatási OP intézkedés nem írja elő kötelező érvénnyel a vélemények beszerzését, így a külső körülményekre hiteles adatokkal nem mindig rendelkeznek. Minden esetre valóban könnyebb szívvel tesznek az intézetek előterjesztést az olyan elítélteknél, akik már bizonyították rátermettségüket az EVSZ-re.

2./ Az előterjesztések értékelése

Minden esetben a nevelő kezdeményezi véleményének elkészítésével az elítéltek EVSZ-be helyezését. A bűnügyi nyilvántartó nyilatkozik a jogszabályi akadályok meglétéről, majd az osztályvezető mindezek összefoglalásaként továbbítja az ügyet az intézet parancsnokához. Közben beszerzésre kerülnek a környezettanulmányok, illetve az intézetekben működő nyomozó tisztek is eseti jelleggel kifejtik állásfoglalásukat.

A nevelők tartalmas értékelő véleményeket készítenek, melyekben szinte kivétel nélkül kitérnek az elítéltek előzményi életére, az intézetben eltöltött idő alatt tanúsított magatartásra, viselkedésre. Nem találtunk egyetlen olyan esetet sem, amikor érvényben lévő fenyítés mellett született volna előterjesztés. Alapvető kritérium az, hogy a fogvatartottnak e tekintetben „tisztá lapja” legyen. Természetesen előfordulnak olyan esetek, amikor volt fenyítési előzménye az elítéltnak, de miután jutalommal az eseményt annulálták, ez a körülmény a jogszabály értelmében nem írható be a nevelői véleményekbe, figyelembe vétele nem lehetséges. Ezzel ellenkező gyakorlatot sehol nem tapasztaltunk.

Kiemelt körülményként kerül értékelésre az elkövetett bűncselekmények jellege, az önkéntes bevonulás, a büntetésből hátra lévő idő. Kevés olyan előterjesztést találtunk – mint már az előzőekben jeleztük –, ahol a kiemelt bűncselekményt elkövető lett volna a kezdeményezés alanya, vagy a szabadságvesztés büntetésből több, mint egy év volt hátra.

Minden vizsgált előterjesztésben foglalkoznak az elítéltek kapcsolattartásával, és a lehetséges eltávozás helyszínével. Fontos kritériuma a döntéseknek, hogy legyen olyan hely, ahol az eltávozások során az elítélt tartózkodni fog, továbbá minősítik a fogadó környezetet is. Kitérnek a véleményben arra is, hogy az esetleges megelőző intézettelhagyáskor az elítélt milyen viselkedést tanúsított, hogy tért vissza. Pozitív elemként tapasztaltuk néhány intézetnél, hogy az értékelő véleményben a nevelő rögzítette azt a lehetséges helyszínt, ahol az esetleges eltávozáskor az érintett személy tartózkodni fog, hiszen ez nem mindig esik egybe az állandó lakóhellyel.

A bűnügyi nyilvántartó csoport valamennyi vizsgált esetben nyilatkozott arról, hogy a jogintézmény alkalmazásának van vagy nincs törvényi akadálya. Általános

gyakorlat szerint szintén ők intézkednek a környezettanulmányok beszerzésére. A Pálhalmi Országos Bv. Intézetben az a gyakorlat alakult ki, hogy a nevelők kéri meg a környezettanulmányokat, és értesítik az eltávozásokról a rendőrkapitányságot, míg a többi vizsgált intézetben az értesítést és a környezettanulmányok beszerzését a nyilvántartó csoport végzi el.

Eltérő az intézetek gyakorlata abban, hogy a nyomozótiszt milyen formában rögzíti állásfoglalását. A törekevés az információ beszerzésére mindenhol fellelhető, de a dokumentálása rendkívül változó. Az alrendszer alkalmazása mellett a szóbeli tájékoztatásra is találtunk példát, de nincs értelme az olyan véleményeknek, amikor a rendőrség képviselője eleve negatív véleményt alakít ki minden alkalommal, vagy jobb esetben információ hiányára hivatkozik (pl. a Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében). Ez természetesen nem lehet az intézet felelőssége.

Az elítéltek nyilatkozatása megtörténik abban a tekintetben, hogy az EVSZ alkalmazásával járó kedvezményekkel kívánnak-e élni.

3./ Elhelyezés, ruházat, pénzzel történő ellátás

Az elhelyezés kialakítására kétféle gyakorlat alakult ki. Vagy a körleten létesítenek külön helyiséget az EVSZ-be soroltak részére (pl. Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet férfi részlege, Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete, Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet), vagy külön körletet alakítanak ki, másik – esetleg külön álló – épületben (pl. Baracska Országos Büntetés-végrehajtási Intézet, Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet női részlege, Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet).

Kivételesnek tekinthető a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben lévő elítéltek elhelyezése, hiszen közvetlen őrzésük nincs, felügyeletük, ellenőrzésük sem folyamatos. Esetükben egyszemélyes, illetve minimális számban kétszemélyes elhelyezést biztosítanak, a civil ruházatukat is a körleten tarthatják. A civil ruházat körleten, zárkában történő tárolására nincs lehetőség azokban az intézetekben, ahol a zárkákat a körleteken alakították ki. Az elítéltek nem tarthatnak maguknál pénzt, de az intézet elhagyásakor a pénzüket felvételét lehetővé teszik. Például a Békés Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben az intézeten kívül dolgozók a munkára kivihetnek egy meghatározott összeget, illetve a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben egy külön erre a célra kialakított, és az elítéltek által is zárható szekrényből vehetik ki a pénzüket.

Az intézetek mindent megtesznek annak érdekében, hogy az EVSZ végrehajtására kialakított körlet komfortosabb, a civil életet jobban megközelítő legyen. Ennek érdekében a hagyományos berendezési tárgyak csak kevésbé találhatók meg a zárkákban vagy lakóhelyiségekben – fabútorokkal, szekrényekkel, szőnyeggel, függönyökkel stb. igyekeznek a környezetet otthonosabbá tenni. Ki kell emelni a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet női körletét, és a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet körletét, ahol az elhelyezési körülmények javítására nagy figyelmet fordítanak az elítéltek is, élve a körlet adottságaival.

4./ Eltávozások

Az elítéltek az intézetet 1-4 alkalommal 24, illetve 48 órára, kérelmük alapján eltávozás formájában hagyhatják el. Minden intézetben legalább egy alkalommal engedélyezik az eltávozást, de ennél nagyobb esetszámokat is engedélyeznek. Az elítéltek minden alkalommal betérjesztik kérelmeiket, melynek elbírálásához változó gyakorlattal készítenek véleményt a nevelők. A Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében például csak minimális nevelői vélemény születik. Célszerűnek tartjuk, hogy a fogvatartott viselkedésére vonatkozó alapinformációra, illetve az előző eltávozás során tanúsított magatartásra a nevelők térjenek ki. Rögzítsék a kérelmek okánál, hogy a kivételes 48 órás eltávozással milyen indokok alapján kívánnak az elítéltek élni, mivel a megvizsgált esetek egy részénél a kivételes okra utaló bejegyzés nincs. Amennyiben a 48 órás eltávozást engedélyezik az intézetek parancsnokai, az utazás hosszú tartamára, jelentősebb ünnepi alkalmakra vagy családi eseményekre hivatkozva hozzák meg a döntéseiket.

5./ Munkáltatás

Amennyiben az EVSZ hatálya alá tartozókat külső munkáltatáson kívánják foglalkoztatni, akkor az Intézkedésben meghatározott szerződést megkötik. Rögzítik a fogvatartottak munkáltatásának alapvető szabályait, amit mindkét fél (az intézet és a munkáltató) cégbélyegező lenyomatával és a vezetők aláírásával látnak el. Kiemelt figyelmet fordítanak arra, és ezt a szerződésben is meghatározzák, hogy egyedül történő munkáltatás nem lehetséges.

Amennyiben az elítélteket az intézet foglalkoztatja, olyan munkakörökbe helyezik az EVSZ-be soroltakat, ami az intézeten kívül van, vagy a munkakör az úgynevezett bizalmi munkakör fogalmába tartozik (pl. könyvtáros, stúdiós, éjszakai állatgondozó).

Összefoglalás

1./ Az EVSZ alkalmazásánál az intézetek minden megtettek annak érdekében, hogy a vonatkozó jogszabályokat maradéktalanul érvényesítsék, így az elítéltek jogai nem csorbultak, a vizsgálat jogsértő gyakorlatot nem tárt fel.

2./ Köszönhetően az újabb szabályozásoknak jelentősen átalakult az intézetek előkészítő és végrehajtó gyakorlata, ami egyértelműen a szakmai munka javulásával járt együtt.

3./ Az elítéltek körében is érezhető a jelenlegi gyakorlat pozitív hatása, hiszen konzekvens és egyértelmű követelményrendszer kialakulásával az elvárások megismerése könnyebb a fogvatartottaknak.

4./ Jelentős tartalékokkal rendelkezünk mindkét területen, a nevelők és az intézetek részére a kezelési és nevelési folyamatban további lehetőséget jelent a jogintézmény és a jutalmazások alkalmazása.

5./ A munkáltatásban is komoly tartalékokkal rendelkezünk, hiszen az intézeten kívüli foglalkoztatásnak az anyagi hasznán kívül komoly nevelési hatása van, s a társadalomba való visszailleszkedés egyik pillére lehet.

6./ Továbbra is érzékelhető folyamat, hogy a megyei intézetek a fogvatartotti létszámukhoz képest jóval nagyobb arányban élnek az EVSZ alkalmazásával, mint a letöltő

intézmények. Kedvezőbb lenne a létszamarányok eltolódása az országos intézetek felé azzal a feltétellel természetesen, hogy a megyei házakban se legyen csökkenés.

7./ Az elmúlt két évi létszám adatok elemzése alapján levonható az az óvatos következtetés, hogy a jelenlegi jogszabályi környezet, az elítéltek összetétele alapján, valószínűleg a bv. szervezet kockázatvállalásának mértéke az EVSZ esetében az elítéltek mintegy 1%-ára tehető.

8./ Jelenleg az intézeteinkben szabadságvesztés büntetését töltő elítéltek mintegy 6%-ánál éltünk az intézet elhagyását lehetővé tevő jutalmazási formával. A különbséget képező 5% lehet a jövőben az a bázis, ahol az EVSZ alkalmazásának lehetőségét megvizsgálhatjuk.

9./ Az esetleges események bekövetkezésekor a kommunikációnak nem arra kell irányulnia, hogy a jogintézmény alkalmazását megkérdőjelezzék, hanem ki kell emelni azt, hogy a gondos előkészítő munka és mérlegelés ellenére is az elítélt döntéséről és felelősségéről van szó a cselekménynél.

Függelék

N. T. története

A következő **interjú** ugyan nem ad módot egy általános kép kialakítására, de lehetőség szerint bemutatja az EVSZ-t és az azt megelőző előkészítő munkát, továbbá a jutalmazási gyakorlatot. Megismerhetjük egy ember motivációját, a **jogintézmény alkalmazását és ezzel együtt a rövid tartamú eltávózások, kimaradások alkalmazásának pozitív – esetleg negatív – elemeit az elítélt oldaláról**. Különösen fontosnak tartjuk ezt, mivel az **eredményességet alapvetően meghatározhatja a fogadó közeg attitűdje, motivációja**.

Az interjút a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben szabadságvesztés büntetését töltő N. T. elítélttel készítettük 2003 őszén. Az interjúalany kiválasztása véletlenszerűen történt. Az elkészült több, mint egy óras hangfelvétel egészét e helyütt nem tudtuk bemutatni, csak szemelvények kiemelésére volt lehetőségünk. Igyekeztünk – minimális stilizálást alkalmazva – megőrizni az elhangzottak egyéni hangvételét, hi-telességét. A beszélgetésből a néhány terelő jellegű kérdést elhagytuk. N. T. az átlagosnál jobb kommunikációs képességgel rendelkezik, de az a lelki teher, amit a szabadságvesztés büntetés jelentett számára, gyakran akadozóvá tette elbeszélését.

Összességében, úgy véljük, egy rendkívül érdekes történet kerekedett ki az interjúból, amelyből nem csak az EVSZ-re, de annak előzményeire vonatkozóan is nagyon fontos következtetések vonhatók le.

Én abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy nekem nagyon csodálatos családom van... Tehát a szüleimtől kezdve... Igazából még nem értem, és nem is tudom felfogni, hogy itt a börtönben vagyok. Hogyha a családról beszélek, akkor mindig elérzékenyülök. Ez nehéz...

Közgazdasági Szakközépiskolába jártam, ott érettségiztem, ötödéven maradtam vállalkozói szakon. 1995-ben érettségiztem, 1996-ban végeztem az ötödéven jó eredménnyel. Főleg a szakmai tárgyakból voltam jó, azokat szerettem. Igazából az édesapám választotta nekem a közgazdasági területet. Ismerve engem, hogy érdekel a papírmunka, gondolta, hogy ez érdekelni fog. Jól választott, sose bántam meg a pályaválasztást, azt bántam meg, hogy nem tanultam tovább.

Úgy gondoltam, hogy dolgozni szeretnék, s hogy ez a végzettség elég ahhoz, hogy minden munkahely rám várjon, és tárt karokkal fogadjanak. Rá kellett döbbenem, hogy ez nem igaz. Tehát úgy döntöttem – nem a tanulmányi eredményeim alapján –, hogy dolgozni szeretnék, és hát ugyanúgy rózsaszín ködfelhőben éltem, mint sokan mások. Ha valaki kikerül az iskolából, akkor azt látja, hiszi az ember, hogy minden munkahely rá vár. Keresgéltem munkahelyeket. Először egy biztosítótársasághoz kerültem, ott jól „palira vettek” mondhatni. Tehát úgy volt, hogy dolgozom. aztán kiderült néhány hónap után, hogy mégsem alkalmaznak, csak úgy hitegettek. Egy munkaügyi központon keresztül ment ez az egész. Majd 96-ban ez az ügy lezárult. Az egyik bank keresett háttérmunkára kisegítőket az év végi könyvelésekhez. Odakerültem 1997 októberétől december 31-ig, addig tartott a megbízásos szerződéselem háttérkönyvelésre. Vállalkozói szakon, vállalkozási könyvelést tanultam, a banki részét. Tehát nagyon érdekelt engem a munka, de sajnos lejárt a szerződéselem. A kolléganőimmel nagyon jó kapcsolatom alakult ki, ahhoz képest, hogy én voltam mondhatni a legfiatalabb – 21 évesen –, látták rajtam az érdeklődést. Három hónap után el kellett válnunk, mert nem növelte a létszámát a bank. A munkaügyi központ, az édesapám és az édesanyám biztosították a megélhetésemet.

Egy fél évvel később adódott az a lehetőség, hogy növelhették a létszámot a bankban. Akkor az igazgató megkeresett, hogy nem mennék-e vissza. Én nagyon örültem neki, visszamentem a bankhoz dolgozni. Ez 1997. június 16-án történt. Nagyon szerettem a munkám, semmilyen banki tanfolyamon nem vettem részt ahhoz, hogy a banki szakmába beletanuljak, saját magamtól otthon tanultam meg az egészet. Ami érdeklí az embert, az sokkal könnyebben ráragad, mint ami esetleg nem. Viszont a fizetés az... Sokan azt hiszik, hogy a banki fizetés egekbe szökő, és nagyon jól lehet belőle élni... főleg fiatalon. Az első keresetem 15 ezer forint volt nettóban. A bankban dolgoztam négy évig, 1999. március 23-ával fejeződött be ott a pályafutásom, és onnan kezdődött a büntető ügyem... Azt még tudni kell, hogy a fizetésem továbbra sem volt az egekbe menő, tehát amikor ez az egész ügy kipattant, akkor kerestem nettó 35-38 ezer forintot. A négy év alatt rengeteg tudásra tettem szert, nagyon számítottak rám, de magánéletem alig volt, s a keresetem alig növekedett, még a hitelképességet sem értem el.

Két évig dolgoztam a banknál, amikor próbaképpen a háttérkönyvelésben, a banki kamatjávírás előtt egy nulla forintos számlán kamatot jegyez-

tem elő egy teljesen fiktív számlán, tehát hogy ügyfelet ne érintsen. Kipróbáltam. Igazából fel sem fogtam, hogy ezzel bajt fogok csinálni. A próbámat helyileg nem lehetett sztorizni, csak központilag. Megijedtem, így nem szóltam. Akkor már ki akartam próbálni, ezt soha nem is tagadtam, a nulla forintos számlán előjegyeztem 1 millió forint kamatot, amit a rendszer a negyed év végén jóváírt a számlára. Miután a tőkésítés megtörtént, és megijedtem, nem is nyúltam a számlához 3-4 hétig. Ekkor már tudtam, hogy baj van, de a lelkemet nyugtattam azzal, hogy én senkit sem bántok. Ügyfelet nem károsítottam, a banknak pedig nem lenne ez a pénze, ha én nem jegyzem elő a kamatot, ezzel megnyugtattam magam. Aztán 3-4 hét elteltével a számlához rendeltem bankkártyát, és az 1 millió forintot egy év alatt feléltem. A szüleim sem vették észre, hiszen a pénzt nem haza kaptam, nem tudták mennyi a fizetésem, én is örültem, annak, hogy segíthetem őket. A napi szükségleteimet elégittem ki, nem otthon ettem, csinosan öltöztem, hiszen a bank elvárta a normális öltözetet, de ruhapénzt, étkezési hozzájárulást nem adott. Azt nem mondhatom, hogy luxusra költöttem volna a pénzt, ezért sem vették észre. Szerettem a szüleimet és a barátaimat kisebb ajándékokkal elkényeztetni.

A pénz aztán kezdett elfogyni, én megint megpróbáltam, és a lelkemet ismétlenül azzal nyugtattam meg, hogy senkinek nem ártok. Nyomasztott az ügy folyamatosan, szerettem volna eljönni a munkahelyemről, de nagyon érdekes volt, amit csináltam. Ekkor már volt egy párom, a testvéremet is támogattam, mivel mind a ketten tanultak. Végül is 1999-től 2001 márciusáig működött ez. 2001. március 23-a volt az a nap, amikor előjegyeztem az újabb összeget. Előtte az igazgatót kértem meg a banki munkámmal kapcsolatos tanuláshoz segítségére, de nem kaptam támogatást. Majd később a párommal szerettem volna közös lakást vásárolni, és a hitelkéresemre az igazgatóm ismét elutasító választ adott. Azt mondta, szerezzem meg az összeg felét. Ekkor jegyeztem elő az utolsó 2 millió forintos összeget. A kamat előjegyzését túl korán indítottam, megvolt az ellenőrzés veszélye, ami meg is történt, és ez lett a vesztem. A művelet legális volt, de az ellenőrzésre a kamat nagysága adott okot. Ekkor a régióközpont ismeretlen tettes ellenfeljelentést tett, igazából a nevemhez semmi nem fűződött.

2001. március 23-án elmentem a rendőrségre, és elmondtam mindent. Ezt követően őrizetbe vettek. Az ügyemben többször hosszabbították az előzetes letartóztatásomat. Elmondtam mindent, hogy az ügyben egyedül vagyok, nem akartam a főnökömre vallani. Kilenc hónapot voltam előzetes letartóztatásban, majd az elsőfokú tárgyalást követően szabadlábra helyeztek 2001. december 18-án, mivel beismerő vallomást tettem. Ekkor 2 év 6 hónapot szabott ki a bíróság. A másodfokú tárgyaláson, 2002. október 3-án az elsőfokú ítéletet helybenhagyták, így bevonultam ide az intézetbe október 24-én. Az összes kár végeredményben 6 millió forint volt.

Kapcsolattartásom rendszeres, a szüleim folyamatosan látogatnak, illetve a barátom is látogatott. A szüleim végig mellettem álltak, akárcsak most is. Nagyon nehéz volt az értesítésük, amit nem is mertem közvetlenül megtenni, ezért a barátomat hívtam fel, neki mondtam el a letartóztatásomat, és arra kértem, hogy az édesanyámnak szóljon. Azt akartam, hogy valaki legyen édesanyám mellett, amikor értesül a letartóztatásomról. Amikor az elsőfokú tárgyalásról hazamentem, nagyon nehéz volt a baráti és lakóközösséggel történő érintkezés. Aputól féltem a legjobban, de amikor az első levelét megkaptam, a szeretetükről biztosítottak. A másodfokú tárgyalást követően szakítottam a párommal, aki nem tudta feldolgozni az esetet, és más-hol vigasztalódott.

Az egész ügy alatt tisztában voltam azzal, hogy ítéletet fogok kapni. Amit azért túlzottnak tartottam, nagyon nehéz volt beletörödni abba, hogy börtönben kell lennem. Soha nem mondtam azt, hogy ne büntessenek meg, de a 2 év 6 hónap túlzott, reméltem a másodfokú tárgyalásig, hogy nem ilyen súlyos ítélet születik.

Amikor bevonultam, rettenetesen féltem, próbáltam a szüleimet nyugtatni, erős akartam lenni. Nagyon jó volt, hogy amikor bekerültem azonnal munkát kaptam. Nagyon féltem a verekedésektől, satöbbi... , de jó társaságba kerültem, és dolgozhattam. Mindig dolgoztam az intézetben, a megyeiben és a jelenlegiben is. Amikor kiderült, hogy be kell jönni, akkor hallottam a benti lehetőségekről, az EVSZ-ről, de tisztában voltam azzal, hogy ezek csak lehetőségek. Amikor kikerültem dolgozni, maximalista voltam, igyekeztem a munkámat legjobban végezni. Ha dolgozok, elfáradok, és nem tudok úgy hazagondolni. A munkáltatóm mindig azt mondta, hogy elégedett velem.

Most júniusban szólt a nevelőm, hogy szeretnék-e EVSZ-es lenni? És akkor sírva fakadtam, tényleg meglepetés volt, mert ha valaki bekerül egy ilyen helyre, és ha nem veszik a fáradságot, hogy megismerjék, azt mondják rá, hogy bűnöző, ha börtönben van, akkor csak rossz ember lehet. A nevelőm megismert, mert folyamatosan jó volt a kapcsolattartásom, rendszeresen jártak be hozzám a szüleim, ez utalhatott arra, hogy ha kimegyek, nem lófrálok az utcán. Nekem nem tünnek fel a nevelőm célirányos kérdései, kerestem őt a kapcsolattartási problémáimmal, nála öntöttem ki a szívem, amikor megjött a várt levél, azonnal jött, és mutatta a levelem.

Rövid tartamú eltávozásra a munkáltatóm javasolt, majd a nevelő terjesztette elő a hazamenetelemet. A nevelő akkor szólt, amikor már a jutalomra felterjesztett. Félig szabadulásként éltem meg a hazamenetelt. Fantasztikus érzés volt, amikor a szüleim itt voltak, amikor otthon vártak a barátok. A viszony sem változott meg a barátaimmal, mert amikor az előzetesből kikerültem, tisztáztam a helyzetemet. Ekkor voltak a nagy beszélgetések a barátokkal és a szülőkkel. A párommal való szakítás is tiszta helyzetet teremtett.

Július 7-től vagyok EVSZ-es. Amikor hazaengednek, a kapuban várnak a szüleim, és vissza is hoznak. Nagy szerencsém volt az elhelyezésben. A nevelőknek a „zárkásításban” nagy szerepük van, mert mindig olyan emberekkel voltam körülvéve, akik hasonszórúek voltak. Nagyon jó zárkában voltam, úgy is mondhatom, hogy az EVSZ-esek köre a mi zárkánkából került ki. Nagyon nagy különbség van a jelenlegi körlet és a nagykörlet között. Elsősorban a nyugalom – az, hogy nem kell ijesztő egyének között lenni, távol lehetek az itteni párkapcsolatoktól, nagyon megviselne, ha olyan dolgot kellene végignéznem. Kisebb közösségben jobban lehet egymáshoz alkalmazkodni, most csak hárman vagyunk. Járólap van a körletünkön, amit könnyebb tisztán tartani. A nagy körleten az ember csak annyira tudja a környezetét rendben tartani, amennyire a körülmények engedik.

Egy hónapban egyszer mehetek haza 48 órára, mert 148 km-re lakom. Legutóbb október elején voltam otthon. December 13-án szabadulok kedvezményrel. A jövőm? Édesanyjának van egy kis élelmiszer boltja, ahol majd dolgozhatok. Nem tudták, hogy velem mi lesz, ezért hitelből nyitották a ki boltot. Anyunak a vezetői tapasztalatának köszönhetően jól megy az üzlet. Amíg otthon voltam, tíz hónapig segitettem neki. Októberre, a bevonulásomra egy stabil vevőkör kialakult, így a megélhetés biztosítva lesz, hiszen együtt fogok dolgozni édesanyámmal.

A szerencsém a szerencsétlenségben, hogy tényleg normális emberekkel voltam körülvéve, tehát soha nem kellett azokkal az emberekkel... – tényleg nem akarom őket megbántani. Rossz érzés, lelki sérülés nem maradt bennem, mert sem a felügyelet részéről, sem a társaim részéről, tehát soha egyetlen szóval nem bántottak meg. De maga az a tény, hogy nekem börtönben kellett lennem, és az a lelkiállapot, amivel ezt végig kellett csinálni, rémálom marad. A látogatások, a hazamenetel segítettek az élet elviselésében. Amikor egy hétvégére hazamehetek, amikor a saját ágyikómba bebújhatok, vagy odaülnek a szüleim az ágyamra, és akkor ott beszélgethetünk egy éjszakán keresztül. A szeretetet és biztonságot az ember érzi. Megerősítik, hogy várják, és van még jövője.

Én mindig azt mondom, hogy ez az EVSZ ajándék, de nem kötelező dolog. Nekem nagyon nagy ajándék, hogy bent megismertek, milyen vagyok valójában, hogy elismerték: nem vagyok bűnöző, hanem csak bűnelkövető, ahogy egyszer nagyon szépen fogalmazott az előzetes házban a nevelőm.